

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2017 m. liepos 13 d.¹

Byla C-194/16

**Bolagsupplysningen OÜ
Ingrid Ilsjan
prieš
Svensk Handel AB**

(*Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą))

„Reglamentas Nr. 1215/2012 – Jurisdikcija bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto – Informacijos paskelbimas internete – Juridinių asmenų asmeninės teisės – Interesų centras – Įpareigojimas ištrinti ir ištaisyti informaciją kitoje valstybėje narėje – Reikalavimas atlyginti žalą“

Turinys

I. Įžanga	2
II. Taikytina teisė	3
III. Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai	3
IV. Vertinimas	5
A. „Interesų centru“ pagrįsto jurisdikcijos pagrindo taikytinumas juridiniams asmenims	5
1. Įvadas: jurisprudencijos raida (kaip išimtis tapo taisykle)	5
2. Juridinių asmenų asmeninės teisės	7
a) Principinis atsakymas	8
b) Pragmatiškas atsakymas	10
c) Skirtingas juridinių asmenų vertinimas pagal Reglamentą Nr. 1215/2012?	11

¹ Originalo kalba: anglų.

B. Tarptautinė jurisdikcija, taikoma ieškiniams dėl asmeninių teisių pažeidimo, kuri sukėlė internete paskelbta informacija	13
1. Sunkumai išlaikyti „sudėtinį“ požiūrį į su internetu susijusius ieškinius dėl civilinės teisės pažeidimų	13
2. Siauresnė alternatyva	15
a) Iš naujo apibrėžtas kriterijus	16
b) Interesų centro buvimo vietos nustatymas	17
c) Tarpinė išvada	19
C. Jurisdikcija dėl įpareigojimo ištaisyti ir pašalinti tariamai žalingą informaciją	19
V. Išvada	21

I. Įžanga

1. Švedijoje veikianti estų bendrovė buvo įtraukta į juoduosius sąrašus dėl tariamai abejotinos verslo praktikos Švedijos darbdavių federacijos interneto svetainėje. Kaip neišvengiamai nutinka anoniminių interneto drąsuolių, kuriems visuotinai būdingas manieringas stilius, subtilus mąstymas ir santūrumas, laikais, interneto svetainėje atsirado nemažai priešiško jos skaitytojų komentarų.

2. Estijos bendrovė pareiškė ieškinį Švedijos federacijai Estijos teismuose. Ji skundėsi, kad paskelbta informacija neigiamai paveikė jos garbę, reputaciją ir gerą vardą. Minėta bendrovė prašė Estijos teismų įpareigoti Švedijos federaciją ištaisyti informaciją ir pašalinti komentarus iš jos interneto svetainės. Bendrovė taip pat prašė atlyginti žalą, kurią tariamai patyrė dėl informacijos ir komentarų paskelbimo internete.

3. *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija) abejoja dėl Estijos teismų jurisdikcijos šioje byloje. Todėl jis kreipėsi į Teisingumo Teismą, iš esmės pateikdamas tris klausimus: pirma, ar Estijos teismai gali turėti jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį, remdamiesi ieškovo „interesų centru“, specialiu jurisdikcijos pagrindu, kuri Teisingumo Teismas anksčiau taikė fiziniams asmenims, tačiau dar netaikė juridiniams asmenims? Jeigu jie gali remtis tokia jurisdikcija, kaip reikėtų nustatyti juridinio asmens interesų centrą? Trečia, jei Estijos teismų jurisdikcija apsiribotų tik situacijomis, kai žala atsirado Estijoje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar jis gali įpareigoti Švedijos federaciją ištaisyti ir pašalinti nagrinėjamą informaciją.

4. Šioje byloje kyla du nauji aspektai, dėl kurių Teisingumo Teismo prašoma iš naujo ir galbūt kritiškiau įvertinti savo ankstesnę jurisprudenciją: *juridinis* (ne fizinis) *asmuo* pirmiausia prašo *įtaisyti ir pašalinti* informaciją, kuri buvo padaryta prieinama internete (ir tik papildomai atlyginti nurodomą žalą jo reputacijai). Dėl tokių faktinių aplinkybių kyla klausimas, kiek yra poreikis atnaujinti, atrodytų, gana palankias taisykles dėl tarptautinės jurisdikcijos, kurios anksčiau buvo nustatytos Sprendime *Shevill*² dėl šmeižto spaudoje, o vėliau labiau išplėstos Sprendime *eDate*³ dėl internete atsiradusios žalos fizinio asmens reputacijai.

2 1995 m. kovo 7 d. Sprendimas *Shevill ir kt.* (C-68/93, EU:C:1995:61).

3 2011 m. spalio 25 d. Sprendimas *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:685).

II. Taikytina teisė

Reglamentas Nr. 1215/2012

5. Pagal Reglamento (ES) Nr. 1215/2012⁴ 15 konstatuojamąją dalį jurisdikcijos taisyklės turėtų būti „ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai nustatoma pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą“.

6. Jo 16 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą. Glaudaus ryšio reikalavimas turėtų užtikrinti teisinį tikrumą ir padėti išvengti galimybės pareikšti atsakovui ieškinį valstybės narės, kurios jis negalėjo pagrįstai numatyti, teisme. Tai ypač svarbu sprendžiant ginčus, susijusius su nesutartinėmis prievolėmis, kylančiomis iš privatumo ir asmeninių teisių, įskaitant šmeižtą, pažeidimų“.

7. Tarptautinę jurisdikciją reglamentuojanti bendra taisyklė nustatyta 4 straipsnio 1 dalyje, pagal ją „asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškiniai turi būti pareiškami tos valstybės narės teismuose, neatsižvelgiant į šių asmenų pilietybę“.

8. Pagal to paties reglamento 5 straipsnio 1 dalį nuo pastarosios taisyklės gali būti nukrypstama tik II skyriaus 2–7 skirsniuose numatytais atvejais.

9. Šiai bylai yra svarbi 7 straipsnio 2 dalies taisyklė (įtvirtinta Reglamento Nr. 1215/2012 II skyriaus 2 skirsnyje). Asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto – „vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žala sukėlęs įvykis, teismuose“.

III. Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai

10. *Bolagsupplysningen OÜ* (toliau – apeliantė) yra Taline (Estija) įsteigta bendrovė, beveik visą savo veiklą vykdanči Švedijoje. I. Ilsjan yra apeliantės darbuotoja.

11. *Svensk Handel AB* yra Švedijos prekybos federacija (toliau – kita apeliacinio proceso šalis).

12. Kita apeliacinio proceso šalis įtraukė apeliantę į jos interneto svetainėje skelbiamą juodąjį sąrašą, nurodydama, kad apeliantė „naudoja apgaulę ir sukčiauja“. Interneto svetainėje esančiame interneto forume buvo beveik 1 000 komentarų, kuriais buvo reaguojama į juoduosius sąrašus, įskaitant raginimus imtis smurto veiksmų prieš apeliantę ir jos darbuotojus.

13. 2015 m. rugsėjo 29 d. apeliantė ir I. Ilsjan pareiškė ieškinį kitai apeliacinio proceso šaliai *Harju Maakohus* (Harju apylinkės teismas, Estija) (toliau – pirmosios instancijos teismas). Apeliantė ir I. Ilsjan prašė įpareigoti kitą apeliacinio proceso šalį ištaisyti apie apeliantę paskelbtą informaciją ir pašalinti komentarus iš jos interneto svetainės. Apeliantė taip pat prašė atlyginti patirtą turtinę žalą, visų pirma negautą pelną, kuris sudarė 56 634,99 EUR. I. Ilsjan reikalavo atlyginti neturtinę žalą, kurią turi įvertinti teismas. Apeliantė ir I. Ilsjan teigė dėl kitos apeliacinio proceso šalies veiksmų patyrusios žalą. Jos nurodė, kad neteisingos informacijos paskelbimas pakenkė apeliantės verslui Švedijoje.

⁴ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1).

14. 2015 m. spalio 1 d. sprendimu pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį. Jis nusprendė, jog neįrodyta, kad nagrinėjama žala patirta Estijoje. Todėl jis negalėjo nustatyti savo jurisdikcijos pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį. Informacija ir komentarai buvo parašyti švedų kalba, kuri, nesant vertimo, yra nesuprantama estiškai kalbantiems asmenims. Be to, apyvarta sumažėjo skaičiuojant Švedijos valiuta, o tai rodė, kad žala faktiškai patirta Švedijoje. Vien tai, kad prieiga prie interneto svetainės buvo galima Estijoje, savaime nereiškė, kad Estijos teismai turi jurisdikciją.

15. Apeliantė ir I. Ilsjan apskundė tokį sprendimą *Tallinna Ringkonnakohus* (Apeliacinis teismas, Talinas, Estija). 2015 m. lapkričio 9 d. šis teismas atmetė ieškinį, patvirtindamas, kad Estijos teismai neturi tarptautinės jurisdikcijos.

16. Šis sprendimas buvo apskūstas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas).

17. Aukščiausiajame Teisme apeliantė teigia, kad Estijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą, nes jos interesų centras yra Estijoje. Šioje byloje paskelbtas interneto turinys pažeidė apeliančės teisę verstis verslu. Jos vadovybė, ekonominė veikla, apskaitos, verslo plėtros ir personalo departamentai yra Estijoje. Jos pajamos iš Švedijos pervedamos į Estiją. Užsienyje ji neturi atstovo ar filialo. Todėl civilinio pažeidimo pasekmės atsirado Estijoje.

18. Kita apeliacinio proceso šalis mano, kad tarp ieškinio dalyko ir Estijos teismų nėra glaudaus ryšio. Todėl tarptautinė jurisdikcija turėtų būti nustatyta pagal Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalyje esančią bendrą taisyklę. Kitos apeliacinio proceso šalies buveinė yra Švedijoje. Todėl jurisdikciją pagrindinėje byloje turi Švedijos teismai.

19. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė atskirti apeliančės ir I. Ilsjan pareikštus ieškinius. I. Ilsjan ieškinys buvo grąžintas pirmosios instancijos teismui, kad būtų persvarstytas jo priimtinumai. Dėl apeliančės ieškinio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Estijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti jos ieškinį dėl žalos, kurią ji galimai patyrė Estijoje, atlyginimo. Tačiau jis abejoja, ar turi jurisdikciją kitais apeliančės ieškinio aspektais.

20. Šiomis aplinkybėmis *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas) sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Reglamento Nr. 1215/2012] 7 straipsnio 2 punktą reikia aiškinti taip, kad asmuo, kurio teisės buvo pažeistos paskelbus klaidingą informaciją apie jį internete ir nepašalinus su juo susijusių komentarų, gali bet kurios valstybės narės, kurios teritorijoje yra arba buvo prieinama internete paskelbta informacija, teismuose pareikšti ieškinį dėl šioje valstybėje narėje atsiradusios žalos, prašydamas juo ištaisyti klaidingą informaciją ir pašalinti jo teisės pažeidžiančius komentarus?
2. Ar [Reglamento Nr. 1215/2012] 7 straipsnio 2 punktą reikia aiškinti taip, kad juridinis asmuo, kurio teisės buvo pažeistos paskelbus klaidingą informaciją apie jį internete ir nepašalinus su juo susijusių komentarų, dėl visos jam atsiradusios žalos gali kreiptis į valstybės, kur yra jo interesų centras, teismus su reikalavimais ištaisyti klaidingą informaciją, įpareigoti pašalinti komentarus ir atlyginti dėl klaidingos informacijos paskelbimo internete atsiradusią turtinę žalą?
3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų teigiamas, ar tokiu atveju [Reglamento Nr. 1215/2012] 7 straipsnio 2 punktą reikia aiškinti taip, kad
 - laikytina, jog juridinio asmens interesų centras, taigi ir žalos jam atsiradimo vieta, yra valstybėje narėje, kurioje yra jo buveinė, arba

- nustatant juridinio asmens interesų centrą, taigi ir žalos jam atsiradimo vietą, reikia atsižvelgti į visas aplinkybes, pavyzdžiui, į juridinio asmens registruotą buveinę ir nuolatinę buveinę, jo klientų buveinę ir sandorių sudarymo būdą?“

21. Pastabas raštu Teisingumo Teismui pateikė apeliantė, Estijos, Portugalijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės, taip pat Europos Komisija. Per 2017 m. kovo 20 d. vykusį teismo posėdį apeliantė, Estijos vyriausybė ir Komisija pateikė pastabas žodžiu.

IV. Vertinimas

22. Apibendrinant galima sakyti, kad nacionalinio teismo pateikti klausimai susiję su trimis aspektais. Manau, bylos esmė yra antrasis klausimas: ar interesų centru pagrįstas jurisdikcijos pagrindas, nustatytas Sprendime *eDate*⁵ dėl fizinių asmenų, taip pat taikytinas juridiniams asmenims? Todėl pirmiausia išnagrinėsiu šį klausimą (A). Norint teigiamai į jį atsakyti, reikia išnagrinėti nacionalinio teismo pateiktą trečiąjį klausimą: koku kriterijumi remiantis tada reikėtų nustatyti juridinių asmenų interesų centrą (B)? Galiausiai pirmuoju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimu Teisingumo Teismo prašoma įvertinti „sudėtinio“ požiūrio, kurio Teisingumo Teismas laikėsi Sprendime *Shevill*⁶ ir pagal kurį teismo jurisdikcija apsiriboja atitinkamoje nacionalinėje teritorijoje patirta žala, ir nedalomo apeliantės palaikomos teisių gynimo priemonės pobūdžio tarpusavio sąveika (C).

23. Trumpai tariant, šioje išvadoje, pirma, vertinama atitinkamų jurisdikcijos taisyklių taikymo sritis asmenų atžvilgiu (A), tada – taikytinas kriterijus (B) ir galiausiai teisių gynimo priemonių klausimas (C). Argumentavimo esmė tokia: priskiriant tarptautinę jurisdikciją bylose dėl nesutartinės atsakomybės už padarytą žalą reputacijai neįžvelgiu priežasties, dėl kurios reikėtų diferencijuoti fizinius ir juridinius asmenis. Mano nuomone, tarptautinės jurisdikcijos požiūriu juos reikėtų vertinti vienodai. Tačiau pripažįstant specifinį interneto ir internetu pateikiamos informacijos pobūdį, taip pat siūlau susiaurinti Teisingumo Teismo anksčiau išreikštą požiūrį. Kalbant apie internete prieinamą turinį, nematau prasmės išlaikyti „sudėtinę“ jurisdikciją, nustatytą Sprendime *Shevill* būtent spaudos platinimui. Pitarus tokiam tarptautinės jurisdikcijos taisyklių, taikomų šmeižtui internete, sugriežtinimui, net nekiltų klausimo dėl galimų teisių gynimo priemonių esant teritoriniu požiūriu apribotai Sprendime *Shevill* nustatytai „sudėtinei“ jurisdikcijai.

A. „Interesų centru“ pagrįsto jurisdikcijos pagrindo taikytinumas juridiniams asmenims

1. Įvadas: jurisprudencijos raida (kaip išimtis tapo taisykle)

24. Ši byla susijusi su Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalyje, kurioje nustatyta civiliniams ieškiniams taikoma jurisdikcija, įtvirtintos taisyklės išaiškinimu. Pagal šią taisyklę bylos dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto ar kvazidelikto nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) valstybėje narėje turinčiam asmeniui gali būti keliamos „vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlus įvykis, teismuose“.

25. Tai yra *specialioji* jurisdikcijos taisyklė. Ja leidžiama nukrypti nuo Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalyje esančios *bendrosios* taisyklės, pagal kurią ieškiniai atsakovui pareiškiama jo nuolatinės gyvenamosios vietos (buvinės) teismuose⁷.

⁵ 2011 m. spalio 25 d. Sprendimas *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:685).

⁶ 1995 m. kovo 7 d. Sprendimas *Shevill ir kt.* (C-68/93, EU:C:1995:61).

⁷ Pavyzdžiui, žr. neseniai priimtą 2015 m. sausio 22 d. Sprendimą *Hejduk* (C-441/13 EU:C:2015:28, 17 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

26. Pagal suformuotą jurisprudenciją Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė pagrįsta *itin glaudžia* ginčo ir kitos valstybės narės nei atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė) teismų *sąsaja*. Tai yra pateisinama dėl priežasčių, susijusių su geru teisingumo vykdymu ir veiksmingu bylų nagrinėjimu⁸.

27. Reglamento Nr. 1215/2012 (ir jo pirmtakų) 7 straipsnio 2 dalies frazė „vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlęs įvykis“⁹ yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, pirmą kartą – Sprendime *Bier*¹⁰, kuriame nusprendė, kad ši frazė apima ir žalos *atsiradimo* vietą, ir žalą *sukėlusio* įvykio vietą. Taigi ieškovas gali pasirinkti, kurioje iš šių vietų pareikšti ieškinį atsakovui¹¹.

28. Sprendime *Shevill* Teisingumo Teismas paaiškino, kad jei apšmeižiama laikraštyje, kuris platinamas keliose valstybėse narėse, paskelbtame straipsnyje, ieškovas gali nuspręsti pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo (taikant specialiosios jurisdikcijos taisykles) dviejų vietų teismuose. Ieškinį galima pareikšti valstybės narės, kurioje *įvyko* žalą sukėlęs įvykis, teismuose¹², o tai yra leidėjo įsisteigimo vieta, arba kiekvienos valstybės narės, kurioje buvo išplatintas atitinkamas leidinys, teismuose ir kur nukentėjusysis teigia *patyręs* žalą savo reputacijai. Pastarųjų teismų jurisdikcija apsiribos tik toje valstybėje narėje sukelta žala¹³. Ši specialioji jurisdikcija, dėl kurios atsiranda teritoriniu požiūriu apribota kompetencija, nustatyta Sprendime *Shevill*, vadinama „sudėtinu“ požiūriu¹⁴.

29. Sprendime *eDate* Teisingumo Teismas pirmą kartą patvirtino šio jurisdikcijos pagrindo taikytinumą ieškiniams dėl asmeninių teisių pažeidimo, padaryto dėl internete paskelbtos informacijos. Teisingumo Teismas konstatavo, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo gali būti pareikštas kiekvienos valstybės narės, iš kurios teritorijos galima arba buvo galima pasiekti internete pateiktą turinį, teismuose. Tačiau šių teismų jurisdikcija yra apribota teritoriniu požiūriu¹⁵.

30. Vis dėlto Teisingumo Teismas Sprendime *eDate* nustatė dar vieną jurisdikcijos pagrindą: toks reikalavimas taip pat gali būti pareikštas tos vietos, kurioje yra ieškovo interesų centras, teismuose. Ši vieta atitinka valstybę narę, kurioje yra ieškovo įprastinė gyvenamoji vieta, arba kitą valstybę narę, su kuria galima nustatyti labai glaudų ryšį, pavyzdžiui, jei ieškovas vykdo profesinę veiklą¹⁶.

8 Tai nustatyta 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendime *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, 11 punktas). Taip pat žr. 1995 m. kovo 7 d. Sprendimą *Shevill ir kt.* (C-68/93, EU:C:1995:61, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija); 2011 m. spalio 25 d. Sprendimą *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:685, 40 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija); 2013 m. spalio 3 d. Sprendimą *Pinckney* (C-170/12, EU:C:2013:635, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija); 2015 m. sausio 22 d. Sprendimą *Hejduk* (C-441/13 EU:C:2015:28, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Concurrence* (C-618/15, EU:C:2016:976, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. Reglamento Nr. 1215/2012 16 konstatuojamąją dalį.

9 7 straipsnio 2 dalis suformuluota *taip pat kaip* ir 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 5 straipsnio 3 dalis. Ji taip pat beveik sutampa su 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 304, 1978, p. 36) 5 straipsnio 3 dalimi.

10 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, 19 punktas).

11 Žr. neseniai priimtą 2015 m. sausio 22 d. Sprendimą *Hejduk* (C-441/13 EU:C:2015:28, 18 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

12 Tai irgi atitinka bendrą taisyklę dėl atsakovo buveinės. Žr. 1995 m. kovo 7 d. Sprendimą *Shevill ir kt.* (C-68/93, EU:C:1995:61, 26 punktas).

13 1995 m. kovo 7 d. Sprendimas *Shevill ir kt.* (C-68/93, EU:C:1995:61, 30–31 punktai).

14 Žr. P. Mankowski „Kommentar zum Art. 5 EuGVVO, in EWiR 2011“, p. 743–744. Paprastai Sprendime *Shevill* priimta pozicija laikoma rodančia siekį atspindėti tai, kad *in casu* leidinys buvo daugiausia išplatintas Prancūzijoje ir tik nedidelė jo dalis buvo išplatinta Anglijoje, kur gyveno asmenys, kuriems paskelbta informacija turėjo poveikį. Žr. A. Briggs „The Brussels Convention“, *Yearbook of European Law*, 1995, 15 t., 1-asis leid., p. 487–514.

15 2011 m. spalio 25 d. Sprendimas *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:685, 51 ir 52 punktai).

16 2011 m. spalio 25 d. Sprendimas *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:685, 49 punktas).

31. Teisingumo Teismas šį trečią specialųjį jurisdikcijos pagrindą nustatė ieškiniams, kuriems taikoma Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalis, atsižvelgdamas į „pažeidimo sunkumą“ ir informacijos, kuri tariamai lemia šį pažeidimą, prieinamumą visame pasaulyje¹⁷. Šios savybės yra būdingos internetui, kuris tuo metu, kai buvo priimtas Sprendimas *Shevill*, kaip terpė, turėjo gana nedidelę reikšmę¹⁸.

32. Apibendrinant galima teigti, jog aiškinant sprendimus *Shevill* ir *eDate* kartu matyti, kad tuo atveju, jei žala reputacijai padaroma šiais laikais internete paskelbta informacija ir jei ieškovas yra fizinis asmuo, galima pasirinkti vieną iš keturių jurisdikcijų. Trimis iš šių atvejų gali būti reiškiami „išsamūs“ ieškiniai, t. y. galima reikalauti visos žalos atlyginimo. Ketvirtuoju atveju gali būti reiškiami „daliniai“ ieškiniai, t. y. žala, kurios galima reikalauti, apribojama tos valstybės teritorijoje patirta žala. Išsamūs ieškiniai gali būti pareikšti pagal bendrąją jurisdikcijos pagrindą (atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta (buveinė)) ir du specialiuosius jurisdikcijos pagrindus (žalos atsiradimo vieta, kuri, tikėtina, daugeliu atvejų bus ta pati teismo vieta kaip ir pagal bendrąją jurisdikcijos pagrindą; ir teismo vieta, kur yra ieškovo interesų centras). Be to, tikėtina, kad visose likusiose valstybėse narėse bus galima pareikšti dalinį ieškinį, nes informacija internete yra prieinama visose valstybėse narėse.

33. Ši byla susijusi su tarptautine jurisdikcija pareiškiant ieškinį dėl žalos atlyginimo dėl tariamo apeliančios asmeninių teisių pažeidimo. Apeliantė yra *juridinis* asmuo. Buvo prašoma įpareigoti kitą apeliacinio proceso šalį *ištaisyti ir pašalinti* informaciją ir komentarus iš kitos apeliacinio proceso šalies interneto svetainės. Kaip patvirtinta per posėdį, pagrindinis apeliančios ieškinio tikslas yra ne patirtos turtinės žalos atlyginimas, o tariamai žalingo internete paskelbto turinio ištaisymas ir pašalinimas. Žalos atlyginimo prašoma tik papildomai.

34. Kaip buvo užsiminta šios išvados pradžioje, vertinant šiuos du elementus kartu, juos galima laikyti pernelyg išplečiančiais esamą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, išsiplečiant į tas sritis, kurių ja niekada neketinta apimti. Tačiau taip pat yra naudinga peržengti intelektualinio diskurso ribas: tada galima kritiškai iš naujo įvertinti pačius šios struktūros pagrindus.

35. Vis dėlto prieš imantis šios užduoties reikėtų išspręsti preliminarų klausimą: ar, kalbant apie internetu padarytą žalą asmeninėms teisėms, galima atskirti fizinius ir juridinius asmenis?

2. Juridinių asmenų asmeninės teisės

36. Nors Sprendime *eDate* tai aiškiai nenurodyta, atrodytų, kad pagrindinė idėja, kuria buvo grindžiamas papildomo specialiojo jurisdikcijos pagrindo nustatymas, buvo pagrindinių teisių apsauga. Ši idėja buvo aiškiai išreikšta generalinio advokato P. Cruz Villalón toje byloje pateiktos išvados motyvuose¹⁹.

37. Kad ir kaip būtų, toje byloje buvo daug diskutuojama dėl to, ar asmeninių teisių apsauga per pagrindinių teisių apsaugą taip pat gali būti taikoma juridiniams asmenims. Ar juridiniai asmenys turi asmenines teises? Šioje byloje šalių požiūriai išsiskyrė.

¹⁷ Ten pat, 47 punktas.

¹⁸ Dėl kritinio vertinimo teisinėje literatūroje, pažymint perėjimą prie *forum actoris* ir nuspėjamumo stoką, taip pat palankesnio teisinio reglamentavimo ieškymo žr. S. Bollée ir B. Haftel „Les nouveaux (dés)équilibres de la compétence internationale en matière de cyber délits après l'arrêt eDate Advertising et Martinez“, *Recueil Le Dalloz*, 2012, Nr. 20, p. 1285–1293; J.-J. Kuipers „Joined Cases C-509/09 & 161/10, eDate Advertising / X and Olivier Martinez and Robert Martinez v. MGN Limited, Judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 25 October 2011“, *Common Market Law Review*, 2012, p. 1211–1231; T. Thiede „Bier, Shevill und eDate – Aegrescit medendo?“, *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*, 4/2012, p. 219–222.

¹⁹ Jis, be kita ko, pažymėjo, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (Chartija) 7 ir 11 straipsniuose įtvirtintomis pagrindinėmis teisėmis į privatumą ir informacijos laisvę „informacijai suteikiama ypatinga apsauga, kuri jai turi būti suteikta demokratinėje visuomenėje, taip pat pabrėžiama privataus gyvenimo, kuris apima ir asmens atvaizdą, svarbą“; generalinio advokato P. Cruz Villalón išvada sujungtose bylose *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:192, 52 punktas).

38. Savo rašytinėse pastabose ir per posėdį Estijos vyriausybė nurodė, kad asmeninės teisės, kurios pagal Sprendimą *eDate* yra saugomos, paprastai gali būti suteikiamos tik fiziniams asmenims. Estija nurodo, kad taip yra dėl jų pobūdžio ir pasekmių (pavyzdžiui, skausmas ir kančios). Be to, savo rašytinėse pastabose Jungtinė Karalystė pažymėjo, kad žala, kurią reikalaujama atlyginti dėl internete paskelbtos žalingos informacijos, juridinių asmenų atveju iš tikrųjų atitinka komercinius nuostolius. Dėl to kyla kitokių klausimų nei fiziniam asmeniui, kurio reputacijai padarytas poveikis.

39. Komisija pripažįsta, kad asmeninės teisės kai kuriose valstybėse narėse ginamos, tačiau teigia, kad interesų centru grindžiamas *forum actoris* neturėtų būti taikomas juridiniams asmenims. Toks išplėtimas neatitiktų nagrinėjamų interesų pusiausvyros.

40. Negaliu pritarti šioms pozicijoms. Pirma, *principiniu* požiūriu, sunku suprasti, kodėl, kiek tai yra leidžiama pagal tokią analogiją, juridiniams asmenims negalėtų būti suteiktos asmeninės teisės (a). Vis dėlto, antra, turbūt reikėtų pabrėžti, kad, vertinant labiau *pragmatišku* lygmeniu, klausimas, ar juridiniai asmenys turi tam tikras pagrindines asmenines teises, turi mažai reikšmės šiai bylai. Neabejotina, kad pagal įvairių valstybių narių teisės aktus juridinių asmenų reputacija ar geras vardas yra saugomi kaip dalis įstatymuose numatytų teisių. Šie aspektai egzistuoja ir dėl jų turi būti sprendžiama iš esmės, neatsižvelgiant į tam tikrų pagrindinių juridinių asmenų teisių buvimą (nebuvimą). Šie reikalavimai, jei jie yra tarpvalstybinio pobūdžio, gali apimti „žalą“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį; vis dėlto galimai karšta diskusija dėl įmonių pagrindinių teisių taikymo srities iš tikrųjų nėra pagrindinis aspektas šioje byloje (b). Šie paaiškinimai leidžia daryti išvadą, kad nėra pagrindo skirtingai vertinti fizinių ir juridinių asmenų, kai taikomas specialusis jurisdikcijos pagrindas (c).

a) Principinis atsakymas

41. Europos žmogaus teisių konvencijos (EŽTK) sistemoje iš pradžių buvo tik EŽTK 1 protokolo 1 straipsnis dėl nuosavybės teisės, kuriame numatytas *aiškus* taikymas juridiniams asmenims. Tačiau vėliau ir Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT), ir Teisingumo Teismas laipsniškai išplėtė pagrindinių teisių apsaugą juridiniams asmenims, jei toks požiūris atrodė tinkamas atsižvelgiant į konkrečią pagrindinę teisę.

42. Taigi EŽTT jurisprudencijoje metams bėgant buvo laipsniškai plečiama, pavyzdžiui, saviraiškos laisvė²⁰; teisė į būsto neliečiamumą ir susirašinėjimo slaptumą²¹, taip pat teisė į teisingą bylos nagrinėjimą²². Tačiau kartu EŽTT pripažino, kad, kalbant apie pagrindinių teisių ribojimus, Konvenciją pasirašiusios šalys gali turėti didesnę diskreciją tais atvejais, kurie yra susiję su atitinkamų asmenų profesine veikla²³.

20 Įtvirtinta EŽTK 10 straipsnyje. 1979 m. balandžio 26 d. EŽTT sprendimas *Sunday Times prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1979:0426JUD000653874).

21 Įtvirtinta EŽTK 8 straipsnyje. EŽTT „būsto“ sąvoką pritaikė įmonių biurams. 2002 m. balandžio 16 d. EŽTT sprendimas *Société Colas Est ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2002:0416JUD003797197, 40–42 punktai).

22 Numatyta EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje. 2011 m. rugsėjo 20 d. EŽTT sprendimas *Oao Neftyanaya Kompaniya Yukos prieš Rusiją* (CE:ECHR:2011:0920JUD001490204, 536–551 punktai). Buvo pažymėta, kad nėra pagrindo juridinių asmenų vertinti skirtingai, nes teisės į teisingą bylos nagrinėjimą gerbimas yra būtina sąlyga, kad būtų galima įgyvendinti atitinkamas esmines teises. Žr. P. Oliver „Companies and their Fundamental Rights: a comparative perspective“, *International and Comparative Law Quarterly*, 2015, 64 t., 3-iasis leid., p. 678.

23 Žr. 1992 m. gruodžio 16 d. EŽTT sprendimą *Niemietz prieš Vokietiją* (CE:ECHR:1992:1216JUD001371088), kuriame EŽTT konstatavo, kad policijos krata savarankiškai dirbančio advokato kontoroje, kurioje jis gyveno, buvo jo „būsto“ neliečiamumo pažeidimas. Tačiau EŽTT pridūrė, kad valstybių teisė įsikišti pagal EŽTK 8 straipsnio 2 dalį gali apimti daugiau, „jeigu tai susiję su profesine, verslo veikla ar patalpomis“, nei būtų kitu atveju“ (31 punktas).

43. Be to, ES teisinėje sistemoje Teisingumo Teismas yra patvirtinęs, kad juridiniai asmenys turi ne tik teisę į nuosavybę²⁴, bet ir laisvę užsiimti verslu²⁵, teisę į veiksmingą teisių gynimo priemonę²⁶, taip pat, kalbant konkrečiai, teisę į teisinę pagalbą²⁷. Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad juridiniams asmenims taikoma nekaltumo prezumpcija ir teisė į gynybą²⁸.

44. Apskritai atrodytų, kad abiejose sistemose, išskyrus tam tikras išimtis²⁹, pagrindinės teisės imtos taikyti juridiniams asmenims laipsniškai, gana natūraliai ir neplanuotai, nesigilinant į filosofinius svarstymus, susijusius su pagrindinių teisių pobūdžiu ar funkcija³⁰. Atrodo, kad pagrindiniai argumentai yra labiau funkcinio pobūdžio: ar nagrinėjama pagrindinė teisė pagal pagrįstą analogiją gali būti taikoma juridiniam asmeniui? Jeigu taip, tuomet šią teisę reikėtų išplėsti juridiniams asmenims, galbūt nustatant didesnius apribojimus³¹.

45. Kalbant *konkrečiau* apie juridinių asmenų asmenines teises, jos netiesiogiai pripažintos Sprendime *Fayed prieš Jungtinę Karalystę*³². EŽTT nurodė, kad, kalbant apie teisę į gerą reputaciją, priimtinos kritikos ribos verslininkams, dirbantiems didelėse viešosiose bendrovėse, yra didesnės nei privatiems asmenims³³. Be to, EŽTT nusprendė, jog tai, kad konkreti šalis buvo didelė daugiašalė bendrovė, neturėtų atimti iš jos teisės gintis nuo šmeižikiškų kaltinimų. Ši aplinkybė taip pat nereikšė, kad pareiškėjai (juridiniai asmenys) neturėjo įrodyti nagrinėjamų teiginių teisingumo³⁴.

46. Vis dėlto būtų sąžininga pripažinti, kad EŽTT jurisprudencija šiuo klausimu galbūt nėra visai lemiamą, visų pirma dėl dviejų priežasčių. Pirmą, juridinių asmenų asmeninių teisių pobūdis gali šiek tiek skirtis nuo fizinių asmenų asmeninių teisių, atsižvelgiant į konkrečią teisę, kurios kontekste remiamasi Pirmojo protokolo 8, 10 ar galbūt 1 straipsniu ar net bet kuria procedūrine teise. Antra, konkrečiais atvejais EŽTT dažnai pritaria nacionalinio teismo jau atliktam vertinimui dėl juridinio asmens asmeninių teisių pažeidimo (ne)buvimo³⁵.

47. Yra du būdai vertinti juridinių asmenų asmeninių teisių kaip pagrindinių teisių apsaugą: vienas iš jų grindžiamas *neatsiejamumu*, o kitas – *priemonėmis*.

24 Įtvirtinta Chartijos 17 straipsnyje. Pavyzdžiui, žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimą *Berlington Hungary ir kt.* (C-98/14, EU:C:2015:386, 89–91 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

25 Numatyta Chartijos 16 straipsnyje. Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 66–69 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

26 Įtvirtinta Chartijos 47 straipsnyje. Žr. 2017 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Berlioz Investment Fund SA* (C-682/15, EU:C:2017:373, 48 punktas).

27 Numatyta Chartijos 47 straipsnyje. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811, 44–59 punktai).

28 Įtvirtinta Chartijos 48 straipsnyje. Pavyzdžiui, žr. 2013 m. lapkričio 26 d. Sprendimą *Groupe Gascogne / Komisija* (C-58/12 P, EU:C:2013:770, 29 ir paskesni punktai) ir 2010 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Akzo Nobel Chemicals ir Akros Chemicals / Komisija* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 92 punktas).

29 Vienas iš jų yra 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811), kuriame Teisingumo Teismas patvirtino, kad teisinė pagalba taip pat prieinama juridiniams asmenims. Tai darydamas (38 punktas) Teisingumo Teismas rėmėsi lingvistiniu argumentu (atitinkamoje nuostatoje esantis žodis „asmuo“ nereikšė, kad jis neapima ir juridinių asmenų) ir sisteminiais argumentais (atitinkamo skyriaus vieta Chartijoje).

30 Papildomai žr. P. Oliver „Companies and their Fundamental Rights: a comparative perspective“, *International and Comparative Law Quarterly*, 2015, 64 t., 3-iasis leid., p. 661–696.

31 Galima būtų pridurti, kad panašios diskusijos ir galimas pagrindinių teisių apsaugos išplėtimas juridiniams asmenims neapsiriboja dviem Europos sistemomis. Dėl pavyzdžių anapus Atlanto žr. *Citizens United prieš Federal Election Commission* 558 U.S. 310 (2010), kurioje buvo nagrinėjama juridinių asmenų politinio žodžio laisvė, o neseniai – *Burwell prieš Hobby Lobby Stores* 573 U.S. (2014), kurioje *U.S. Supreme Court* (JAV Aukščiausiasis Teismas) pripažino, kad uždarosios pelno siekiančios korporacijos gali turėti religinių įsitikinimų.

32 1990 m. rugsėjo 21 d. EŽTT sprendimas *Fayed prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1994:0921JUD001710190).

33 Ten pat, 75 punktas. Taip pat žr. 2005 m. gegužės 15 d. EŽTT sprendimą *Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2005:0215JUD006841601, 94 punktas) ir 1989 m. lapkričio 20 d. Sprendimą *Markt intern Verlag GmbH ir Klaus Beermann prieš Vokietiją* (CE:ECHR:1989:1120JUD001057283, 33–38 punktai).

34 2005 m. gegužės 15 d. EŽTT sprendimas *Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2005:0215JUD006841601, 94 punktas).

35 Žr. neseniai priimtą 2016 m. vasario 2 d. EŽTT sprendimą *Magyar Tartalomszolgáltatóság Egyesülete ir Index.hu Zrt prieš Vengriją* (CE:ECHR:2016:0202JUD002294713, 66 punktas).

48. Asmeninės teisės kaip *neatsiejama* vertybė reiškia, kad jos pačios yra vertos apsaugos. Asmenines teises galima laikyti žmogaus orumo apraiška. Vien buvimas žmogumi yra vertybė savaime ir savaime nusipelno apsaugos. Jeigu būtų pritarta tokiai asmeninių teisių sampratai, tada tikrai galėtų iškilti tam tikrų intelektinių sunkumų priskiriant šį statusą juridiniam asmeniui.

49. Vis dėlto asmeninės teisės taip pat gali būti suvokiamos kaip *priemonė* veiksmingai apsaugoti kitas pagrindines teises, o ne kaip tikslas savaime. Juridinių asmenų asmeninių teisių apsauga lemia (arba neabejotinai sukuria) kitas šių asmenų turimas teises, pavyzdžiui, teisę į nuosavybę (Chartijos 17 straipsnis) ar laisvę užsiimti verslu (Chartijos 16 straipsnis). Vadovaujantis šia logika, įmonės asmeninių teisių pažeidimas, padarant žalą jos geram vardui ir reputacijai, tiesiogiai nulems jos ekonominių teisių pažeidimą. Todėl, norint veiksmingai apsaugoti šias ekonomines teises (kurias neabejotinai turi juridiniai asmenys), taip pat būtina apsaugoti jų asmenines teises.

50. Ar toks juridinių asmenų asmeninių teisių apsaugos pateisinimas reiškia, kad šios teisės yra mažiau svarbios, o gal jos net neegzistuoja? Atrodo, kad kelios šioje byloje pateiktos pastabos yra susijusios su šiuo moraliniu argumentu, kuris iš esmės reiškia, kad, „jei kalbama apie pinigus, jie nėra verti pagrindinių teisių apsaugos“.

51. Dėl trijų priežasčių nepritariu šiai nuomonei. Pirma, yra nemažai kitų, iš esmės procedūrinių teisių, kurių apsaugos negalima laikyti tikslu savaime, tačiau jos veikiau yra priemonė apsaugoti kitas teises ar vertybes. Ar dėl to šios teisės yra „mažiau reikšmingos“? Antra, kaip yra su kitomis, esminėmis, teisėmis, kurios susijusios būtent su, pavyzdžiui, teisės į nuosavybę, teisės dirbti ar laisvės užsiimti verslu apsauga? Ar šios teisės taip pat yra „moraliai mažiau reikšmingos“? Trečia, net jei būtų pritarta tokiai pozicijai, *quid non*, tuomet pelno siekiančių juridinių asmenų pagrindinės teisės nebūtų saugomos. O kaip yra kalbant apie tuos juridinius asmenis, kurie nesiekia pelno? Kaip yra kalbant apie pelno nesiekiančius juridinius asmenis, kurie galbūt turi „kilnesnių“ tikslų?

b) Pragmatiškas atsakymas

52. Nesuprantu, kodėl juridiniams asmenims neturėtų būti taikoma jų asmeninių teisių kaip pagrindinės teisės apsauga, jeigu, vadovaujantis bendra pirmesnėje šios išvados dalyje išdėstyta logika, atskiru atveju tai būtų tinkama.

53. Vis dėlto nemanau, kad Teisingumo Teismui reikėtų nagrinėti šį klausimą, kad galėtų išspręsti šią bylą.

54. Žvelgiant per „privalomą“ šiuolaikinio pagrindinių teisių apsaugos diskurso prizmę³⁶ reikėtų priminti, su kuo iš tikrųjų yra susijusi ši byla: ji susijusi su sprendimu dėl tarptautinės jurisdikcijos priskyrimo pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį už deliktinę atsakomybę už žalą asmens reputacijai.

55. Vis dėlto atsakomybė už šio pobūdžio žalą neapsiriboja tuo, kas yra saugoma konstituciškai užtikrinamomis pagrindinėmis teisėmis. Kaip tik priešingai, valstybių narių teisės aktuose išsamesnės nuostatos dėl asmens ir reputacijos apsaugos yra įtvirtintos įstatymų lygmeniu, nacionaliniuose civiliniuose kodeksuose arba deliktinės teisės normose. Tada šios normos neišvengiamai taikomos abiem grupėms: ir fiziniams, ir juridiniams asmenims.

³⁶ Retrospektyviai reikėtų pažymėti, kad Sprendime *Shevill* trys iš keturių ieškovų iš tikrųjų buvo *juridiniai* asmenys. Tačiau ši aplinkybė nesukėlė jokių abejonių dėl tų pačių tarptautinės jurisdikcijos taisyklių taikymo. Vis dėlto tą pačią aplinkybę galima vertinti ir kaip netiesioginį įrodymą, kiek per pastarąjį dešimtmetį pasikeitė ES teisės diskursas ir kaip jis pakeitė kryptį. Skeptikai galėtų pridurti, kad taip ne visada yra geriau, t. y. kad diskursas dėl pagrindinių teisių ne visada suteikia kokių nors geresnių ar aiškesnių analitinių priemonių aiškinti, pvz., taisykles dėl tarptautinės jurisdikcijos.

56. Pavyzdžiui, Vokietijos teisėje bendrų asmeninių teisių apsauga turi konstitucinį pagrindą. Ginami ir fiziniai, ir juridiniai asmenys. Juridiniams asmenims ši apsauga taikoma, jeigu ji susijusi su konkrečia jų funkcija, pavyzdžiui, ekonominės veiklos vykdytojo ar darbdavio³⁷. Įmonės asmeninė teisė apsaugo įmonės reputaciją ir Konstitucijoje užtikrinamą jos laisvę užsiimti verslu³⁸. Įmonės asmeninės teisės apsaugos apimtis aiškinama gana plačiai³⁹. Pavyzdžiui, atrodo, jog Prancūzijos teismų praktikoje pripažįstama, kad juridiniai asmenys turi tam tikrų asmeninių teisių, visų pirma jei kalbama apie jų garbę ar reputaciją⁴⁰. Anglijos teisėje šmeižto ir tyčinio melo sąvokomis yra saugoma juridinių asmenų reputacija ir ekonominis interesas⁴¹.

57. Taigi, neatsižvelgiant į skirtingą rūšį ir apimtį, asmeninės juridinių asmenų teisės, kuriomis apsaugomas geras vardas ir reputacija, valstybėse narėse nėra neįprastas reiškinys. Todėl jeigu toks įstatymu pagrįstas reikalavimas būtų pareikštas valstybėje narėje subjektui iš kitos valstybės narės, natūralu, kad sprendimui dėl tokio ieškinio priimti taip pat reikėtų sprendimo dėl tarptautinės jurisdikcijos pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį.

58. Kitaip tariant, 7 straipsnio 2 dalis yra daugialypė nuostata, nes joje įtvirtintos jurisdikcijos taisyklės bus taikomos neatsižvelgiant į tikslų nacionalinį reikalavimo pagrindą, nesvarbu, ar esminė asmeninių teisių apsauga suteikiama konstituciškai ginama pagrindine teise, įstatymu arba pagal teismų praktiką, ar visomis šiomis priemonėmis.

59. Kartu, net jei 7 straipsnio 2 dalis yra daugialypė, kalbant apie esminį reikalavimo pagrindą pagal nacionalinę teisę, šios nuostatos rezultatas turėtų būti vienodas. Kitaip tariant, galimi skirtumai dėl ieškinio pagrindo pagal nacionalinę teisę negali paveikti jurisdikcijos taisyklių vertinimo, žinoma, su sąlyga, kad reikalavimo pobūdis vis tiek susijęs su civilinės teisės pažeidimu, deliktu ar kvazideliktu.

60. Apskritai bent kai kurių juridinio asmens asmeninių teisių apsauga paprastai suteikiama ne tik pagrindinių teisių lygmeniu, bet ir (ar net dažniau) įstatymų lygmeniu. Todėl pagal ES teisę turi būti lygiavertės jurisdikcijos taisyklės, pagal kurias galima nustatyti teismą, turintį jurisdikciją nagrinėti tokį ieškinį, kuris pareikštas pagrindinėje byloje.

c) Skirtingas juridinių asmenų vertinimas pagal Reglamento Nr. 1215/2012?

61. Nustačius, kad tarptautinės jurisdikcijos taisyklės pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį taikomos pagal civilinę teisę pareikštam juridinio asmens ieškiniui, susijusiam su jo asmeninių teisių pažeidimu, (neatsižvelgiant į tai, ar šio ieškinio pagrindas būtų Konstitucijoje, ar įstatymuose užtikrinama apsauga), logiškai kyla kitas klausimas. Ar taikant interesų centru grindžiamą specialųjį jurisdikcijos pagrindą yra pagrįsta atskirti fizinius ir juridinius asmenis? Jeigu taip, kaip šį skirtumą galima pateisinti?

37 Pavyzdžiui, žr. 1971 m. gegužės 18 d. *Bundesgerichtshof* (Vokietijos Aukščiausiasis Teismas) Sprendimą VI ZR 220/69, NJW 1971, 1665; 1980 m. liepos 8 d. Sprendimą VI ZR 177/78, NJW 1980, 2807; 2005 m. balandžio 19 d. Sprendimą X ZR 15/04, NJW 2005, 2766; 2014 m. rugsėjo 23 d. Sprendimą VI ZR 358/13, NJW 2015, 489 ir 2015 m. liepos 28 d. Sprendimą VI ZR 340/14, NJW 2016, 56. Taip pat žr. 2006 m. gegužės 24 d. *Bundesverfassungsgericht* (Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas) nutartį 1 BvR 49/00, NJW 2006, 3771.

38 A. Koreng *Das „Unternehmenspersönlichkeitsrecht“ als Element des gewerblichen Reputationsschutzes*, GRUR 2010, p. 1065 ir paskesni.

39 Ši apsauga apima ne tik teiginius, dėl kurių vartotojai gali nebeužsisakyti įmonės prekių ar paslaugų, bet ir tai, kad nesankcionuotas vaizdo įrašymas įmonės patalpose gali pažeisti jos asmenines teises. Žr. 2014 m. spalio 9 d. *Landgericht Stuttgart* (Štutgarto apygardos teismas) Sprendimą 11 O 15/14.

40 Žr. L. Dumoulin „Les droits de la personnalité des personnes morales“, *Revue des sociétés* 2006, 1-asis leid., 19 punktas.

41 Žr. *Tesla Motors Ltd v BBC* [2013] EWCA Civ 152 arba *Marathon Mutual Ltd v Waters* [2009] EWHC 1931 (QB).

62. Šioje byloje nurodytas vienintelis pateisinimas, kuris skiriasi nuo jau aptarto atsisakymo šioje byloje suteikti asmenines teises juridiniams asmenims, susijęs su „silpnėsiaja šalimi“. Šis argumentas yra toks: fiziniai asmenys paprastai yra „silpnėsi“, palyginti su juridiniais asmenimis, kaip buvo abiejose sujungtose bylose *eDate*. Didelė žala, kurią gali iš karto sukelti informacijos paskelbimas internete, pateisina jurisdikcijos taisyklių aiškinimą fizinių asmenų naudai. Tačiau tos pačios specialios apsaugos nereikalaujama, kalbant apie juridinius asmenis, nes paprastai jie nėra „silpnė“.

63. Nesutinku su tuo dėl keturių priežasčių.

64. Pirma, panašiai, kaip Komisija nurodė per posėdį, pažymiu, kad jurisdikcijos taisykle pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį nesiekama apsaugoti silpnės šalies. Pripažįstu, kad kitais Reglamente Nr. 1215/2012 numatytais specialiosios jurisdikcijos pagrindais to siekiama. Taip yra kalbant apie jurisdikcijos apsaugą, suteikiamą vartotojams, darbuotojams ir konkreitiems asmenims bylose, susijusiose su draudimu⁴². Tačiau specialiosios jurisdikcijos taisyklė, taikoma bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, akivaizdžiai nėra grindžiama „silpnės[ės] šalies“ apsauga. Šios rūšies jurisdikcija grindžiama glaudžiu ryšiu tarp ieškinio ir teismo, kompetentingo jį nagrinėti⁴³.

65. Antra, net pripažinus, kad silpnės šalies pagrindas šiomis aplinkybėmis būtų svarstyti, neatsižvelgiant į aiškų Reglamento Nr. 1215/2012 tekstą, *quod non*, neaišku, kiek ši taisyklė, taikoma automatiškai, iš tikrųjų būtų tinkama ir sukeltų teisingus rezultatus, kalbant apie daugumą individualių atvejų. Ar fiziniai asmenys visada yra silpni, o juridiniai asmenys – visada stiprūs, neatsižvelgiant į konkretų ginčą „rapport des forces“ (šalių santykį)? Kaip yra kalbant apie juridinius asmenis, kurie iš tikrųjų yra maži ir gana silpni? Kaip yra kalbant apie visas ribines bylas, pavyzdžiui, individualias (vieno asmens) įmones, savarankiškai dirbančiuosius arba, kita vertus, galingus ir turtingus fizinius asmenis? Be to, ar šiomis aplinkybėmis turėtų būti svarbu tai, ar juridinis asmuo yra ne pelno, ar pelno siekianti organizacija?

66. Trečia, konkrečiai vertinant galimą žalą, padarytą skleidžiant informaciją internete, nereikėtų pamiršti, kad gali gerokai skirtis ir ieškovai, ir potencialūs atsakovai. Tuo metu, kai buvo priimamas Sprendimas *Shevill*, buvo tikėtina, kad asmuo bus apšmeižtas spaudoje. Dauguma atvejų (tikrai ne visais) buvo tikėtina, kad atsakovai-leidėjai bus juridiniai asmenys.

67. Internetas (neaišku, ar tai gerai, ar blogai) visiškai pakeitė žaidimo taisykles: jis demokratizavo leidybą. Privatių interneto svetainių, savęs viešinimo, tinklaraščių ir socialinių tinklų laikais fiziniai asmenys gali labai lengvai platinti informaciją apie bet kurį kitą asmenį, nesvarbu, ar jie yra fiziniai, ar juridiniai asmenys, ar valdžios institucijos. Atsižvelgiant į šiuos techninius aspektus, pradinė idėja, kuria galėjo būti grindžiamos ankstyvosios taisyklės dėl žalos, padarytos dėl šmeižikiškų leidinių, ir pagal kurias buvo daroma prielaida, kad ieškovas, tikėtina, yra silpnoji šalis, o atsakovas – (profesionalus) leidėjas, dabar visai netinka.

68. Galiausiai net pritarus individualiam tarpusavio *rapports de forces* vertinimui konkrečiose bylose, praktiškai toks požiūris neretai neatitinka Reglamentu Nr. 1215/2012 siekiamo jurisdikcijos taisyklių „didelio nuspėjamumo“⁴⁴. Tad kokie tai būtų kriterijai? Pinigai? Kiekvieno subjekto atitinkamo teisės skyriaus dydis? Tai, ar subjektas užsiima leidyba kaip profesine veikla? Turbūt toks daug pastangų reikalaujantis nagrinėjimas, kurio rezultatas neaiškus, nėra geriausias būdas priimti sprendimą dėl tarptautinės jurisdikcijos, nes jis turėtų būti kuo sklandesnis ir paprastesnis⁴⁵.

42 Žr. Reglamento Nr. 1215/2012 18 konstatuojamąją dalį: „kalbant apie draudimo, vartotojų ir darbo sutartis, silpnėsioji šalis turėtų būti ginama pagal jurisdikcijos taisykles, kurios yra palankesnės tokios šalies interesams negu bendrosios taisyklės“. Šios taisyklės nustatytos šio reglamento II skyriaus 3–5 skirsniuose.

43 Minėtos nuorodos į jurisprudenciją, 8 išnaša.

44 Reglamento Nr. 1215/2012 15 konstatuojamoji dalis.

45 Dėl praktinių sunkumų, kurių kelia individualus „rapport des forces“ vertinimas bylose dėl draudimo pagal Reglamentą Nr. 44/2001, žr. mano išvadą byloje *mmA IARD* (C-340/16, EU:C:2017:396, visų pirma 61 ir 62 punktai).

69. Apskritai neįžvelgiu pagrįstos priežasties, dėl kurios Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalyje nustatytos specialiosios jurisdikcijos taisyklės, įskaitant interesų centru grindžiamą jurisdikcijos pagrindą, turėtų skirtis atsižvelgiant į tai, ar ieškovas yra fizinis, ar juridinis asmuo.

B. Tarptautinė jurisdikcija, taikoma ieškiniams dėl asmeninių teisių pažeidimo, kuri sukėlė internete paskelbta informacija

70. Dėl pirmesniame skyriuje nurodytų priežasčių nerandu įtikinamų argumentų, kurie suteiktų pagrindą atskirti fizinius ir juridinius asmenis nustatant tarptautinę jurisdikciją ieškiniams dėl civilinės teisės pažeidimų, susijusių su tariamu jų asmeninių teisių pažeidimu.

71. Bet dėl šiame skyriuje aptartų priežasčių turiu gana įtikinamų argumentų, suteikiančių pagrindą iš naujo persvarstyti pernelyg plačias taisykles dėl specialiosios jurisdikcijos, kurios ilgainiui buvo suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Persvarstant šias taisykles, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad internetas tiesiog yra visiškai kitokia terpė⁴⁶.

72. Taigi šiame skyriuje pateikiu tokį siūlymą: jeigu internete paskelbiama galimai šmeižikiška informacija, turi būti galimi tik du jurisdikcijos variantai (su galimybe pareikšti išsamų ieškinį). Siauresnis specialiosios jurisdikcijos pagrindas turėtų būti taikomas ir fiziniams, ir juridiniams asmenims, nedarant jokio skirtumo tarp jų.

1. Sunkumai išlaikyti „sudėtinį“ požiūrį į su internetu susijusius ieškinius dėl civilinės teisės pažeidimų

73. Reikėtų priminti, jog⁴⁷ Sprendime *Shevill* Teisingumo Teismas nurodė, kad ieškinys dėl žalos reputacijai, kurią sukėlė laikraštis, gali būti pareikštas leidėjo įsisteigimo valstybės narės ir žurnalo platinimo vietos teismuose.

74. Sprendime *eDate* Teisingumo Teismas įtraukė trečiąją specialiosios jurisdikcijos pagrindą: ieškovo interesų centrą. Svarbu tai, jog Teisingumo Teismas taip pat patvirtino Sprendime *Shevill* nustatyto platinimo grindžiamo jurisdikcijos pagrindo taikytinumą ieškiniams dėl žalos, kuri tariamai sukelta per internetą. Kaip ir Sprendime *Shevill*, ši tarptautinė jurisdikcija apima tik žalą, atsiradusią konkrečioje nacionalinėje teritorijoje.

75. Vis dėlto Sprendime *Shevill* šis „sudėtinis“ požiūris buvo suformuotas remiantis tuo, kad tam tikroje valstybėje narėje konkretaus žurnalo spausdintų kopijų platinimas buvo ribotas. Todėl atrodo, kad teritorinio platinimo idėja atitinka teritoriniu požiūriu apribotą tarptautinę jurisdikciją, taikomą nagrinėjamam ieškiniui dėl žalos atlyginimo.

76. Šio konkretaus specialiosios jurisdikcijos pagrindo problema ta, kad internetas veikia labai skirtingai. Internete paskelbta informacija yra prieinama iš karto ir visur. Iš esmės nėra jokių geografinių apribojimų⁴⁸. Žinoma, galima pateikti argumentus dėl prieinamumo ir informacijos kalbos, vertinant, ar konkrečioje byloje informaciją buvo galima pagrįstai suprasti, ar ne. Tačiau plintant kompiuterizuotiems vertimams ir tokiais laikais, kai informacija skelbiama vis daugiau įvairiomis kalbomis, šie rūpesčiai jau nebėra tokie reikšmingi kaip anksčiau.

⁴⁶ Kalbant abstrakčiai, visiškai suprantu norą nustatyti jurisdikcijos kriterijus, kurie yra neutralūs technologijų požiūriu, kaip generalinis advokatas P. Cruz Villalón iškalbingai nurodė sujungtose bylose *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:192, 53 ir 54 punktai). Tačiau praktinio įgyvendinimo srityje, kaip bus toliau aptarta šiame skyriuje, manau, kad sunku objektyviai labai skirtingas situacijas vertinti vienodai.

⁴⁷ Žr. šios išvados 28 punktą.

⁴⁸ Dėl panašaus požiūrio ir lyginamojo pavyzdžio žr. *Dow Jones and Company Inc v Gutnick* [2002] HCA 56, 113 punktas (*High Court of Australia*). Taip pat žr. 2010 m. kovo 2 d. Vokietijos Federalinio Aukščiausiojo Teismo sprendimą VI ZR 23/09.

77. Mano nuomone, šios problemos pagrindas yra Sprendime *Shevill* įtvirtinto „sudėtinio“ požiūrio automatinis pritaikymas su internetu susijusiems ieškiniams, galbūt visapusiškai neatsižvelgiant į didelius abiejų terpių skirtumus. Dėl to kyla įvairių struktūrinių ir praktinių problemų. Nurodysiu tris iš jų.

78. Pirma, pritaikius Sprendimą *Shevill* internetui, jurisdikciją tektų vienu metu suteikti daugelio valstybių teismams – jau Europos Sąjungoje jų būtų 28. Informacija yra iš karto prieinama visose valstybėse narėse. Kaip generalinis advokatas P. Cruz Villalón pažymėjo savo išvadoje byloje *eDate*, nors tiesa, kad apsilankymų viename interneto puslapyje skaičius gali rodyti, jog yra poveikis tam tikrai konkrečiai teritorijai, vis dėlto tai nėra patikimas kriterijus įvertinti konkretios informacijos išplatšinimą internete⁴⁹. Todėl net vienintelis apsilankymas verčia daryti išvadą, kad yra „platinimas“, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Shevill*, ir ieškovui atsiranda galimybė kreiptis į teismą.

79. Tokią daugybę teismo vietų, kurių atsiranda pritaikius platinimo kriterijų, labai sunku suderinti su jurisdikcijos taisyklių nuspėjamumo tikslu ir geru teisingumo vykdymu, įtvirtintu Reglamento Nr. 1215/2012 15 konstatuojamojoje dalyje⁵⁰.

80. Antra, atsirastų daugybė teismo vietų, tačiau ieškinius šiuose teismuose būtų galima pareikšti labai *fragmentiškai*: kiekvienas iš 28 galimų teismų turėtų jurisdikciją dėl žalos atitinkamoje šalies teritorijoje atlyginimo. Šitaip paskirstyti žalą, atsižvelgiant į tai, kad internetas yra specifinė terpė, būtų sunku, o gal net neįmanoma⁵¹.

81. Be to, sunku įsivaizduoti, kaip tokią gausybę ieškinių būtų galima suderinti tarpusavyje ir kaip jie būtų derinami su kitais mechanizmais, numatytais Reglamente Nr. 1215/2012, kuriais siekiama racionalizuoti bylos eigą, kaip antai *lis pendens*⁵² arba glaudžiai susijusių reikalavimų⁵³ sujungimu (arba su *res judicata* principu).

82. Kalbant apie *lis pendens* taisyklę, ar jos draudžiamasis poveikis atsirastų esant dviem (ir ne daugiau kaip 28) teritoriniu požiūriu apribotiems ieškiniams, nes jie susiję su ta pačia žalinga informacija, kurios ištrynimo būtų reikalaujama kartu su žalos atlyginimu? Ar šios taisyklės taikymas priklausytų nuo to, kokios teisių gynimo priemonės reikalaujama? Ir kaip ši taisyklė veiktų, jeigu būtų pareikštas vienas „išsamus“ ir keli „daliniai“, teritoriniu požiūriu apriboti ieškiniai? Taip pat galima kelti klausimą, kokią poveikį *res judicata* teismo sprendimas, priimtas dėl visos reikalaujamos žalos atlyginimo, pavyzdžiui, ieškovo interesų centro vietoje, turėtų galimam vėlesniam ieškinui dėl žalos atlyginimo, esant vienai ar kelioms dalinėms jurisdikcijoms?

83. Aišku, ši byla nesusijusi nė su vienu iš šių konkrečių elementų. Vis dėlto galimą praktinį (ar nepraktinį) jų poveikį reikėtų turėti omenyje svarstant, kaip veiktų jurisdikcijos taisyklė, pagal kurią jurisdikcija iš esmės būtų suteikiama 28 skirtingų valstybių narių teismams.

84. Trečia, nereikia pamiršti jurisdikcijos taikymo srities ir prašomos teisių gynimo priemonės tarpusavio sąveikos, kuri konkrečiai nagrinėjama šioje byloje. Iš sprendimais *Shevill* ir *eDate* suformuotos jurisprudencijos aišku, kad jurisdikcija gali būti „visiška“ (jei grindžiama interesų centru arba atsakovo įsisteigimo / nuolatine gyvenamąja vieta) arba „apribota teritoriniu požiūriu“ (grindžiama platinimu). Tačiau šis lankstumas dėl jurisdikcijos taikymo srities buvo aiškiai suteiktas tik

49 Generalinio advokato P. Cruz Villalón išvada sujungtose bylose *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:192, 50 punktas).

50 Šiuo klausimu žr. T. Garber „Die internationale Zuständigkeit für Klagen aufgrund einer Persönlichkeitsrechtsverletzung im Internet“, ÖJZ, 2012, p. 108 ir paskesni. Dėl priešingos nuomonės žr. P. Mankowski „Kommentar zu Art. 5 EuGVVO, in EWiR 2011“, p. 743 ir 744.

51 Po Sprendimo *eDate* įsiplieskus akademiniams diskusijoms buvo pripažinta, be kita ko, kad yra sunku „matematiškai padalyti į teritorines dalis“, kaip nurodyta Sprendime *Shevill*. Žr. P. Pichler „Forum-Shopping für Opfer von Persönlichkeitseingriffen im Internet? Das EuGH-Urteil eDate Advertising gegen X und Martinez gegen MGN (C-509/09 und C-161/10)“, MR 2011, p. 365 ir paskesni.

52 T. y. kai sutampa ieškinių pagrindas ir šalys, tačiau ieškiniai nagrinėjami skirtingų valstybių narių teismuose. Žr. Reglamento Nr. 1215/2012 II skyriaus 9 skirsnį.

53 Žr. Reglamento Nr. 1215/2012 8 straipsnį.

ieškiniais dėl žalos atlyginimo. Dėl jų pobūdžio šiuos ieškinius galima kiekybiškai sureguliuoti. Tačiau to nepasakysi apie kitas prašomas teisių gynimo priemonės, pavyzdžiui, įpareigojimą ištaisyti arba ištrinti informaciją. Dėl savo pobūdžio ši teisių gynimo priemonė yra nedaloma. Šis aspektas sudaro nacionalinio teismo pateikto trečiojo klausimo esmę. Vėliau ši klausimą nagrinėsiu išsamiau (šios išvados C dalyje).

85. Apskritai atrodo, kad „internetinės“ Sprendimo *Shevill* versijos praktinis veikimas kelia sunkumų. Tačiau šiuo etapu galbūt reikėtų žengti žingsnį atgal ir pažvelgti ne į praktines detales, bet į kylančias pagrindines vertybes ir interesus. Kieno interesams galėtų pasitarnauti toks specialiųjų jurisdikcijos pagrindų išplėtimas? Kam jie būtų skirti?

86. Abejotina, ar dėl jurisdikcijos gausos pati sistema galėtų veikti. Reikėtų priminti, kad jurisdikcijos pagrindas pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį išreiškia gero teisingumo vykdymo tikslą, nes juo jurisdikcija suteikiama teismui, turinčiam *glaudų ryšį* su konkrečiu ieškiniu⁵⁴. Kaip jau buvo paaiškinta⁵⁵, šis jurisdikcijos pagrindas nėra skirtas silpnesnėjai šaliai apsaugoti. Todėl reikėtų vienodai atsižvelgti ir į ieškovo, ir į atsakovo interesus.

87. Vis dėlto net darant prielaidą, kad, nustatant tokį jurisdikcijų daugetą, būtų siekiama apsaugoti ieškovą, ar galima teigti, kad ieškovo interesai ginami tinkamai dėl to, kad pasirenkama daug teismo vietų, įskaitant nemažai tokių, kur galima pareikšti dalinius ieškinius?

88. Aš taip nemanau. Ieškovo situacija jau ir taip gana patogi, nes jam numatyta galimybė paduoti atsakovą į paties ieškovo interesų centro vietos teismą, kaip buvo nurodyta Sprendime *eDate*⁵⁶. Jei toje savo interesų centro vietoje ieškovas gali prašyti atlyginti visą tariamą žalą, ar būtų kokia nors pagrįsta paskata siekti išsireikalauti „dalinį“ žalos atlyginimą keliose kitose valstybėse? Nesuprantu, kaip galimybė pareikšti ieškinį esant dar 27 jurisdikcijoms galėtų padėti kuriai nors iš šalių, išskyrus akivaizdžią ieškovo galimybę piktnaudžiauti, tyčia reiškiant ieškinius atsakovui, kai jurisdikcijos lygiagrečios. Tokio puldinėjimo rizika jau buvo minėta Sprendime *Shevill*⁵⁷. Tačiau ji tampa gana akivaizdi interneto amžiuje.

89. Taigi, nors iš pirmo žvilgsnio esamą teismo vietų daugetą galima būtų vertinti kaip pusiausvyros užtikrinimą ieškovo naudai, sunku tvirtinti, kad jis iš tikrųjų yra naudingas kuriai nors iš šalių. Dėl pirmą nurodytų priežasčių šalims gali kilti didelių procedūrinių sunkumų. Visų pirma atsakovas prarastų galimybę prognozuoti, kurioje valstybėje narėje (-ėse) jis gali būti paduotas į teismą.

90. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad išplėtus Sprendime *Shevill* įtvirtintą „sudėtinį“ požiūrį ir pritaikius jį tariamiems šmeižikiškiems teiginiams, paskelbtiems internete, padaugėtų teismo vietų, tačiau tai nenaudinga nė vienos šalies teisėtiems interesams, taip pat paneigiami nuspėjamumo ir gero teisingumo vykdymo tikslai.

2. Siauresnė alternatyva

91. Šiame skyriuje siūlau sugrąžinti jurisdikcijos taisykles, taikomas internete paskelbtiems šmeižikiškiems teiginiams, ir galbūt grįžti prie pačiame Reglamente Nr. 1215/2012 įtvirtintos deliktinės atsakomybės ištakų, apribojant specialią jurisdikciją dviem atvejais: vieta, *kur įvyko žalą sukėlęs įvykis*, ir *žalos atsiradimo vieta*. Pastarasis jurisdikcijos pagrindas būtų apibrėžiamas pagal vietą, kurioje buvo labiausiai paveikta ieškovo reputacija. Tai yra jo interesų centro vieta.

⁵⁴ Žr. šios išvados 8 išnašą.

⁵⁵ Žr. šios išvados 64 punktą.

⁵⁶ Kai kurie autoriai teigė, kad *forum actoris* jau ir taip yra nepagrįstai naudingesnė ieškovui. Žr. šios išvados 18 išnašą.

⁵⁷ A. Briggs „The Brussels Convention“, *Yearbook of European Law*, 1995, 15 t., 1-asis leid., p. 487–514.

a) Iš naujo apibrėžtas kriterijus

92. Pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą taisyklę jurisdikcija suteikiama „vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlęs įvykis“ teismams. Tai apima: i) *žalą sukėlusio įvykio* vietą; ir ii) žalos *atsiradimo* vietą⁵⁸. Kaip šiuos du specialiosios jurisdikcijos pagrindus reikėtų nustatyti, atsižvelgiant į internete paskelbtus šmeižikiškus teiginius?

93. *Pirmoji* galimybė susijusi su vieta, kur paskelbta informacija („žalą sukėlęs įvykis“). Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, ši galimybė dažnai sutampa su bendrąja jurisdikcijos taisykle dėl atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės), nustatyta Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalyje⁵⁹. Labiausiai tikėtina, kad atsakovas paskelbs ir kontroliuos informaciją ten, kur yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta ar buveinė. Šioje vietoje taip pat galimos vykdymo priemonės, kad būtų ištaisyta ar pašalinta žalingas internetinis turinys.

94. Taigi „žalą sukėlęs įvykis“ yra susijęs su informaciją kontroliuojančio asmens (-ų) buvimo vieta, o ne su tuo, kur iš tikrųjų buvo sukurtas fizinis ir (arba) virtualusis informacijos pagrindas. Sprendime *Shevill* Teisingumo Teismas numanomai nelaikė vietos, kur buvo fiziškai išspausdintas laikraštis, vieta, kurioje atsirado „žalą sukėlęs įvykis“. Užuoat tai padaręs, Teisingumo Teismas sutelkė dėmesį į leidėjo buveinę. Manau, tai yra lygiagretė su Sprendimu *Shevill*, kurią galima išlaikyti: fizinė atitinkamo serverio (-ų), kur saugoma informacija, buvimo vieta neturėtų turėti reikšmės. Svarbu tai, kas gali vertinti turinį, t. y. tas, kas paprastai⁶⁰ yra atsakingas už leidybą ir internete skelbiamos informacijos turinį⁶¹.

95. *Antroji* galimybė susijusi su žalos *atsiradimo* vieta. Ši byla susijusi su juridinio asmens reputacijai tariamai padaryta žala. Tikėtina, kad žala bus patirta ten, kur tas asmuo verčiasi verslu arba vykdo kitokią profesinę veiklą.

96. Atmetus Sprendime *Shevill* įtvirtintą „sudėtinį“ požiūrį⁶², žalos atsiradimo vieta apsiribotų tik viena jurisdikcija. Kadangi ginama būtent ieškovo reputacija, tai turėtų būti vieta, kur šiai ginamai reputacijai buvo labiausiai pakenkta. Tikėtina, kad tai bus vieta, kurioje yra fizinio arba juridinio asmens interesų centras. Tokiu atveju ši vieta būtų tikrojo ginčo centro vieta, kuri turėtų būti tinkamai nustatoma pagal specialųjį jurisdikcijos pagrindą, grindžiamą glaudžiausiu ryšiu.

97. Taigi ieškovui būtų galimos dvi teismo vietos. Pirmoji būtų atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta remiantis bendra taisykle pagal Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnio 1 dalį, kuri taip pat atitinka žalos kilmės vietą. Antroji – ieškovo interesų centro vieta, atitinkanti žalos atsiradimo vietą. Abiem atvejais kompetentingam teismui būtų suteikta *visiška* jurisdikcija nagrinėti ieškinius dėl visos reikalaujamos žalos atlyginimo ir visas pagal atitinkamus nacionalinius įstatymus prieinamas teisių gynimo priemonės, įskaitant galimo įpareigojimo klausimą, jeigu jį būtų prašoma taikyti.

98. Šiuo siūlomu apribojimu siekiama dvejopo tikslo. Pirma, juo pripažįstama ir numatoma nukentėjusio asmens situacija, nes jis gali paduoti kaltininką į savo vietos teismą ir prašyti atlyginti visą patirtą žalą. Antra, juo siekiama gero teisingumo vykdymo tikslo. Taip yra todėl, kad, nustačius šį apribojimą, jurisdikcija suteikiama valstybės narės, kurioje yra glaudžiausias ryšys su ieškovo interesų centru, teismams, kurie geriausiai žino ieškovo situaciją. Todėl šie teismai galės geriausiai įvertinti bendrą visos padarytos žalos poveikį.

⁵⁸ Žr. šios išvados 8 išnašą.

⁵⁹ 1995 m. kovo 7 d. Sprendimas *Shevill ir kt.* (C-68/93, EU:C:1995:61, 26 punktas), kuriame nurodytas Briuselio konvencijos 2 straipsnis ir Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnis.

⁶⁰ Taigi tas, kas pirmiausia yra atsakingas už informacijos turinį, neatsižvelgiant į galimybę įpareigoti serverio administratorių (jeigu jis skiriasi nuo leidėjo) ar interneto paslaugų teikėją užblokuoti prieigą prie informacijos.

⁶¹ Be to, dar ir todėl, kad turinys internete dažnai skelbiamas naudojant kelis serverius, esančius skirtingose vietose ar net kai jurisdikcijos skirtingos.

⁶² Dėl toliau išsamiai nurodytų priežasčių žr. šios išvados 77–90 punktus.

b) Interesų centro buvimo vietos nustatymas

99. Liko dar vienas svarbus klausimas: kaip nustatyti ir fizinių, ir juridinių asmenų *interesų centrą*?

100. Šios vietos nustatymas dėl savo pobūdžio priklausys nuo bylos, didžiausią dėmesį atkreipiant į *du aspektus*: faktinę ir socialinę ieškovo padėtį, vertinamą *atsižvelgiant* į konkretaus teiginio pobūdį. Pirmuoju aspektu atsižvelgiama į konkrečią ieškovo situaciją. Antruoju aspektu vertinama, kaip ginčijamas teiginys galėjo paveikti šią situaciją ar jos nepaveikti.

101. Ši dvejopą vertinimą būtinai reikės atlikti dėl *kiekvieno konkretaus* reikalavimo. Paprastai toks vertinimas negali būti *abstraktus*, neatsižvelgiant į konkretaus reikalavimo rūšį ir pobūdį⁶³. Juo bus siekiama suteikti jurisdikciją teismui, kuris bus konkretaus ginčo centre. Šiam teismui bus geriausiai žinoma ieškovo padėtis ir pasekmės, kurių gali pagrįstai kilti šioje konkrečioje valstybėje narėje ir galbūt už jos ribų.

102. Siekdamas bendrai numatyti, kur *fiziniai asmenys* gali justti šmeižikiško teiginio poveikį, Teisingumo Teismas Sprendime *eDate* nurodė, kad ieškovo interesų centras atitinka nuolatinės gyvenamosios vietos valstybę narę. Jis konstatavo, kad tai gali būti ir kita valstybė narė, su kuria galima nustatyti ypač glaudų ryšį, remiantis kitais veiksniais, pavyzdžiui, profesinės veiklos vykdymu⁶⁴. Todėl, atsižvelgiant į konkrečią ieškovo situaciją, tai gali būti ir kita vieta, pavyzdžiui, vieta, kur yra ieškovo draugų ratas, šeima ir pan.

103. Nuolatinės gyvenamosios vietos kriterijus tikrai gali būti geras atspirties taškas atliekant faktinį vertinimą, susijusį su fizinių asmenų interesų centru. Tačiau šį atspirties tašką reikia patikrinti, atsižvelgiant į konkretų nagrinėjamą teiginį, nes natūralu, kad tam tikra informacija gali neturėti tokio pat poveikio asmens profesiniam ir asmeniniam gyvenimui, kuris gali ir neapsiriboti viena valstybe narė.

104. Kalbant apie *juridinių asmenų* interesų centrą, natūralu, kad žala paprastai gali atsirasti tiek, kiek tai susiję su jų profesine veikla. Jeigu tai yra pelno siekiantis juridinis asmuo, t. y. įmonė, tikėtina, kad jurisdikcija atitiks valstybę narę, kurioje šio juridinio asmens apyvarta didžiausia. Jei tai ne pelno siekiančios organizacijos, tikėtina, kad tai bus vieta, kur yra dauguma organizacijos „klientų“ (plačiausia šio žodžio prasme). Abiem atvejais tikėtina, kad ši valstybė narė bus ta, kurioje bus labiausiai juntama žala reputacijai, taigi organizacijos profesiniam egzistavimui.

105. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar nustatant juridinio asmens interesų centro buvimo vietą reikėtų atsižvelgti į tai, kur šis asmuo įsisteigęs⁶⁵. Atrodo, kad šis siūlymas yra grindžiamas analogija su fizinių asmenų gyvenamąja vieta, kurią Teisingumo Teismas nurodė Sprendime *eDate*.

106. Ieškant paralelių pagal tai, kur įsisteigimo vieta turi reikšmę priskiriant tarptautinę jurisdikciją, galima pateikti analogiją (o gal net supriešinimą) su „pagrindinių interesų vietos“ (PIV) sąvoka, kuri iš tiesų yra svarbiausias Nemokumo reglamente numatytų taisyklių elementas⁶⁶.

⁶³ Taip susiklostytų situacijos, kai (objektyvus) ieškovo interesų centras būtų X valstybėje narėje, tačiau ieškinio pobūdis labai specifinis, susijęs su labai konkrečia ar išskirtine situacija Y valstybėje narėje ir tiesiog negalėtų pakenkti ieškovo reputacijai X valstybėje narėje.

⁶⁴ 2011 m. spalio 25 d. Sprendimas *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, EU:C:2011:685, 49 punktas).

⁶⁵ Reikėtų priminti, jog Reglamento Nr. 1215/2012 63 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „pagal šį reglamentą bendrovės arba kito juridinio asmens ar fizinių arba juridinių asmenų asociacijos nuolatinio buvimo vieta yra ten, kur yra jų: a) oficiali buveinės vieta; b) centrinė administracija; arba c) pagrindinė verslo vieta“.

⁶⁶ Žr. 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 2015/848 (OL L 141, 2015, p. 19) 3 straipsnio 1 dalį. Žr. ankstesnę ir panašią, tačiau ne tokią sąlyginę 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, 2000, p. 1) 3 straipsnio 1 dalį.

107. Pagal minėtą reglamentą PIV atitinka vietą, kur skolininkas reguliariai administruoja savo turtinius interesus, ir dėl to ją gali nustatyti trečiosios šalys. Jei tai yra juridinis asmuo, daroma prielaida, kad PIV atitinka jo buveinę. Jei tai yra fizinis asmuo, tai yra pagrindinė jo veiklos vieta (jei šis asmuo verčiasi savarankiška ekonomine veikla) arba jo nuolatinė gyvenamoji vieta (visais atvejais nesant priešingų įrodymų ir su sąlyga, kad buveinė, pagrindinė verslo vieta ar nuolatinė gyvenamoji vieta neperkelta į kitą valstybę narę per 3 ar 6 mėnesių laikotarpį iki prašymo iškelti nemokumo bylą).

108. Tada skolininko PIV lemia tarptautinę teismo jurisdikciją iškelti vadinamąją pagrindinę nemokumo bylą. Taigi PIV apibrėžia skolininkas, kuris nemokumo byloje prilyginamas atsakovui.

109. Taigi tai, kad buveinė laikoma atskaitos tašku nustatant juridinio asmens PIV (ir dėl to, kad teismas turi jurisdikciją iškelti vadinamąją „pagrindinę“ nemokumo bylą), nereiškia jokio esminio nukrypimo nuo klasikinės jurisdikcijos taisyklės, įtvirtintos Reglamento Nr. 1215/2012 4 straipsnyje.

110. Vis dėlto Sprendime *eDate* nurodytas interesų centras siejamas su ieškovu. Kaip iš esmės pažymėjo Komisija, šiuo požiūriu tuo sprendimu pakeičiama pagrindinė logika, kuria yra grindžiamos jurisdikcijos taisyklės. Taip yra todėl, kad ieškovui suteikiama jo *forum actoris*⁶⁷, kuri kitas atvejais reglamente numatyta tik „silpnesniosioms šalims“.⁶⁸

111. Taigi, priimant sprendimą dėl interesų vietos pagal Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį, į juridinio asmens įsisteigimo vietą ar buveinę galima atsižvelgti kaip į vieną iš faktinių aplinkybių. Tačiau ji tikrai nėra lemiamą.

112. Kaip jau pažymėta, interesų centro buvimo vieta yra faktinė ir priklauso nuo aplinkybių, ji skirta nustatyti vietai, kurioje yra labiausiai juntama juridinio asmens reputacijai padaryta žala. Ši vieta atitiks juridinio asmens buveinės vietą tik jeigu jo pagrindinė profesinė veikla taip pat bus šioje valstybėje narėje. Tačiau jeigu šioje valstybėje narėje jokia profesinė veikla nevykdoma ir jei ieškovas ten negeneruoja jokios apyvartos, jo interesų centro negalima nustatyti toje vietoje.

113. Taigi siekiant nustatyti juridinių asmenų interesų centrą, tikėtina, kad reikšmingi veiksniai bus pagrindinė komercinė ar kita profesinė veikla, kurią savo ruožtu bus tiksliausia nustatyti remiantis apyvarta, klientų skaičiumi ar kitais profesiniais ryšiais. Į buveinę galima atsižvelgti kaip į vieną iš faktinių aplinkybių, tačiau jos negalima vertinti atskirai. Kitaip nei fiziniai asmenys, juridiniai asmenys neretai įsteigia buveinę nesant jokio esminio ryšio su teritorija.

114. Atrodo, kad gyvenamosios vietos (buveinės) kriterijaus taikymas yra visiškai pagrįstas, kalbant apie ieškovus, kurie yra fiziniai asmenys ir kurių reputacija paveikta, nesant jokio konkretaus ryšio su jų verslo veikla. Šio asmens nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė narė tikrai gali būti ta vieta, kur yra jo socialiniai ir profesiniai ryšiai.

115. Be šio scenarijaus, negalima atmesti ir to, kad bet kuris fizinis asmuo taip pat gali būti įkūręs nuolatinę gyvenamąją vietą (buveinę) valstybėje narėje, nors tikrasis jo gyvenimas (profesinis, asmeninis, o gal net ir viena, ir kita) gali būti kitoje valstybėje narėje.

116. Taigi norėčiau padaryti vieną galutinę pastabą: reikėtų aiškiai pripažinti, kad, kalbant ir apie fizinius, ir apie juridinius asmenis, su konkrečiu ieškiniu gali būti siejamas daugiau negu vienas interesų centras. Įvertinus viską (faktus ir aplinkybes), su konkrečiu ieškiniu tiesiog gali būti siejama daugiau interesų centrų.

⁶⁷ Rūpestis, kad ieškovas deliktiniuose santykiuose turėtų *forum actoris*, jau buvo keliamas priėmus Sprendimą *Shevill*. Žr. A. Briggs „The Brussels Convention“, *Yearbook of European Law*, 1995, 15 t., 1-asis leid., p. 487–514. Ji buvo išsamiau aptarta reaguojant į Sprendimą *eDate*. Žr. šios išvados 18 išnašą.

⁶⁸ Šiuo klausimu žr. šios išvados 64 punktą.

117. Šiuo atveju ieškovas turės pasirinkti, į kurios valstybės narės teismą jis kreipsis. Tačiau kadangi interesų centru grindžiama jurisdikcija yra „išsami“, pasirinkus šį variantą, bus taikomas *lis pendens* mechanizmas, kai yra prarandama galimybė pareikšti ieškinį kitur, kol dar nėra išnagrinėtas pirmasis ieškiny.

c) Tarpinė išvada

118. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į antrąjį ir trečiąjį prejudicinius klausimus: Reglamento Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad juridinis asmuo, teigiantis, kad, paskelbus informaciją internete, galėjo būti pažeistos jo asmeninės teisės, dėl visos patirtos žalos gali pareikšti ieškinį valstybės narės, kurioje yra šio juridinio asmens interesų centras, teismuose.

Juridinio asmens interesų centras yra valstybėje narėje, kur šis asmuo vykdo pagrindinę profesinę veiklą, jeigu tariamai žalinga informacija gali paveikti jo profesinę padėtį.

C. Jurisdikcija dėl įpareigojimo ištaisyti ir pašalinti tariamai žalingą informaciją

119. Galutinėje šios išvados dalyje nagrinėsiu pirmajame prejudiciniame klausime iškeltą aspektą: jei būtų išlaikytas Sprendime *Shevill* įtvirtintas „sudėtinis“ požiūris į tarptautinę jurisdikciją dėl teritorinių požiūriu apribotos žalos, ar nacionaliniam teismui suteikiama jurisdikcija nustatyti tarpvalstybinį įpareigojimą, kaip antai tokį, kurio prašoma pagrindinėje byloje? Kitaip tariant, jei Estijos teismų jurisdikcija *apsiriboja* tik apeliantei Estijos teritorijoje padaryta žala, ar jie gali nustatyti įpareigojimą kitai apeliacinio proceso šaliai Švedijoje ištaisyti ir ištrinti *visą* žalingą informaciją?

120. Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad ne visai aišku, ar teisių gynimo priemonė, kurios prašo apeliantė, yra *laikinoji priemonė*, ar *įpareigojimas*, nustatomas priimant sprendimą iš esmės. Laikinąją priemonę siekiama laikino sprendimo, kol byla bus išnagrinėta iš esmės, o įpareigojimas nustatomas priimant galutinį sprendimą dėl esmės.

121. Šis skirtumas turi poveikį kriterijui, kurį reikia taikyti nustatant tarptautinę jurisdikciją⁶⁹, taip pat pripažinimo ir vykdymo sistemoms⁷⁰.

122. Vis dėlto, kaip buvo paaiškinta per posėdį, atrodo, kad įpareigojimą prašoma nustatyti priimant sprendimą dėl bylos esmės. Todėl darysiu prielaidą, kad taip ir yra.

123. Jei Teisingumo Teismas pritartų mano siūlymui dėl antrojo ir trečiojo prejudicinių klausimų, atsakymas į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų perteklinis. Kadangi jurisdikcija dėl reikalaujamos žalos nebūtų ribojama teritoriniu požiūriu, kaip tai buvo padaryta Sprendime *Shevill*, nebeliktų neatitikties tarp jurisdikcijos taikymo srities ir prašomų taikyti teisių gynimo priemonių. Kitaip tariant, teismas, kuris nustatytas kaip turintis jurisdikciją nagrinėti išsamų ieškinį dėl žalos atlyginimo, taip pat turės jurisdikciją taikyti visas pavienes teisių gynimo priemones, kurias jis gali taikyti pagal nacionalinę teisę, įskaitant įpareigojimus.

69 Žr. Reglamento Nr. 1215/2012 35 straipsnį. Ši nuostata patvirtina (anksčiau turėtą) teismo galimybę taikyti laikinąją priemonę, net jei šis teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės. Teisingumo Teismas šiomis aplinkybėmis nusprendė, kad teismai gali taikyti laikinuosius įpareigojimus su sąlyga, kad „yra tikras siejamasis veiksnys tarp prašomų taikyti priemonių dalyko ir <...> teismo, kuriame prašoma taikyti šias priemones, teritorinės jurisdikcijos“. 1998 m. lapkričio 17 d. Sprendimas *Van Uden* (C-391/95, EU:C:1998:543, 40 punktas). Todėl 35 straipsnis yra papildomas specialusis jurisdikcijos pagrindas, egzistuojantis lygiagrečiai su kitomis to paties reglamento taisyklėmis. Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvadą byloje *Solvay* (C-616/10, EU:C:2012:193, 46 punktas).

70 Žr. Reglamento Nr. 1215/2012 33 konstatuojamąją dalį ir 42 straipsnio 2 dalį. Žr. 1980 m. gegužės 21 d. Sprendimą *Denilauler* (125/79, EU:C:1980:130, 16–18 punktai).

124. Bet jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad yra geriau toliau laikytis Sprendime *Shevill* įtvirtinto „sudėtinio“ požiūrio, pirmasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo prejudicinis klausimas būtų labai svarbus. Siekdamas visokeriopai padėti Teisingumo Teismui, likusioje šios išvados dalyje glaustai išdėstysiu atsakymą į šį klausimą.

125. Sprendime *Shevill* įtvirtintas „sudėtinis“ požiūris kelia klausimą, kaip pritaikyti teritoriniu požiūriu apribotą jurisdikciją ieškiniui dėl žalos atlyginimo prie vienietinės ir dėl savo pobūdžio nedalomos prašomos teisių gynimo priemonės. Ar kompetentingam teismui būtų galima apriboti teisių gynimo priemonių, kurias jis gali taikyti, *rūšis*, nustatius jo tarptautinę jurisdikciją nagrinėti civilinės teisės pažeidimu grindžiamą ieškinį? Jeigu ne, tai ar būtų galima kaip nors apriboti tokios priemonės taikymo sritį arba *apimtis*?

126. Nerandu tam jokios galimybės ar teisinio pagrindo. Jeigu, kalbant hipotetiškai, būtų nustatyta, kad apeliančės reikalavimas yra pagrįstas ir kad Estijos teismai turi tarptautinę jurisdikciją dėl apeliantei Estijoje padarytos žalos, laikausi nuomonės, kad šis teismas taip pat turės jurisdikciją taikyti prašomą teisių gynimo priemonę, su sąlyga, kad ši teisių gynimo priemonė yra numatyta pagal nacionalinę teisę. Taip yra dėl to, kad tariamos žalos šaltinis šioje byloje yra vienas. Yra tik viena interneto svetainė. Negalima tiesiog ištaisyti ar ištrinti tik „tą [jos] dalį“, dėl kurios konkrečioje teritorijoje buvo patirta žalos.

127. Kad būtų aiškiau, galima pateikti kaimynų ginčo pavyzdį. Pavyzdžiui, prakiuro mano kaimyno nuotekų talpyklą. Iš šios talpyklos bėgančios nuotekos turi poveikį daugeliui kaimo gyventojų. Nuotekos patenka ir į mano sodą, užteršia ir sunaikina mano mylimas ekologiškas daržoves, kurias man labai sunkiai sekėsi užauginti, tačiau galiausiai pavyko. Jeigu man ar kitiems užlietims kaimynams galiausiai tektų kreiptis į teismą, nes su kaimynu nepavyksta susitarti, natūralu, kad prašytume, kad šis kaimynas būtų įpareigotas pataisyti savo nuotekų talpyklą ir sustabdyti nuotėkį. Tačiau tai bus naudinga visiems. Sunku įsivaizduoti, kad kaimynas būtų įpareigotas sustabdyti nuotėkį tik ta procentine dalimi, kuri matematiškai atitiktų žalą, padarytą mano ekologiškoms daržovėms, palyginti su visa visiems mano kaimo gyventojams padaryta žala.

128. Jeigu šioje byloje būtų nustatyta, kad apeliančė gali pareikšti ieškinį Estijos teismuose dėl Estijoje atsiradusios žalos, kiltų klausimas, ar dalinė šių teismų jurisdikcija būtų ir galėtų paveikti dalinę jurisdikciją taikyti įpareigojimą? Ar kitos apeliacinio proceso šalies galima pagrįstai prašyti ištaisyti *proporcingą* tariamai žalingos informacijos ir pastabų dalį? Jeigu taip, kaip ši dalis būtų nustatoma? Ar kitos apeliacinio proceso šalies būtų prašoma ištrinti tik proporcingą informacijos dalį? Ar tik dalį komentarų?

129. Tokie gana absurdiški argumentai aiškiai rodo tik vieną galimą atsakymą: jeigu valstybės narės teismas turi jurisdikciją nagrinėti deliktine teise grindžiamą ieškinį dėl žalos atlyginimo, jis taip pat turėtų teisę priimti sprendimą dėl visų teisių gynimo priemonių, kurios yra prieinamos pagal nacionalinę teisę⁷¹. Tačiau iš to kyla kitokia problema: jeigu visi iš 28 potencialiai kompetentingų teismų taip pat turėtų jurisdikciją taikyti įpareigojimus, tada tikėtina, kad dėl atsakovo būtų priimta daugybė skirtingai suformuluotų nutarčių, susijusių su tuo pačiu elgesiu, kurį jam reikėtų taikyti arba nuo kurio susilaikyti.

⁷¹ Žinoma, nebent būtų nuspręsta, kad pagal Sprendime *Shevill* įtvirtintą sudėtinę jurisdikciją nacionalinis teismas turi teisę priimti sprendimą tik dėl žalos atlyginimo (t. y. piniginės kompensacijos), ir nieko daugiau. Tačiau būtų sunku įsivaizduoti tokio didelio nacionalinių teismų jurisdikcijos apribojimo pasekmes, ir kaip tada nacionaliniai teismai galėtų nagrinėti bylas, kuriose jų jurisdikcija tai daryti būtų faktiškai šitiek apribota?

130. Kaip matyti iš šios išvados B dalyje pateikto sprendimo, būtent dėl šių ir kitų praktinių aspektų patariu Teisingumo Teismui tarptautinę jurisdikciją su internetu susijusiems deliktine teise grindžiamiems ieškiniams apriboti dviem specialiosios jurisdikcijos pagrindais. Nacionaliniai teismai, kompetentingi pagal šiuos du jurisdikcijos pagrindus, tada turėtų visišką jurisdikciją tiek nustatyti žalą, tiek ją priteisti, taip pat taikyti visas kitas jiems pagal nacionalinę teisę prieinamas teisių gynimo priemones, įskaitant įpareigojimus.

V. Išvada

131. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į antrąją ir trečiąją *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija) pateiktus prejudicinius klausimus:

- 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 7 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad juridinis asmuo, teigiantis, kad paskelbus informaciją internete buvo pažeistos jo asmeninės teisės, dėl visos patirtos žalos gali iškelti bylą valstybės narės, kurioje yra jo interesų centras, teismuose.
- Juridinio asmens interesų centras yra valstybėje narėje, kurioje šis asmuo vykdo savo pagrindinę profesinę veiklą, jeigu tariamai žalinga informacija gali paveikti jo profesinę veiklą šioje valstybėje narėje.